

КРЕПОСТИТЕ ОКОЛО ГРАДА

Крепостните стени заобикалят в полукръг с диаметър Дунава и целия “стар град”, но дали те отново са били построени или са били поправени и нагодени за новото артилерийско снаряжение старите такива – не е известно и не може с точност да се установи, понеже надписите им са извадени и отнесени от румънските военни власти през 1878 г., а останалите два, за които говорим по-нататък, не дават никакви исторически данни за това. От разкопките, които са направени в последно време на някои вътрешни стени край Дунава, може с известна вероятност, да се допусне, че са били използвани основите на старите крепостни стени и върху тях са изградени днешните /вътрешни/ такива, като към тях отвън са били построени нови стени. Тези стени по своя вънкашен вид не са еднакви навсякъде нито по своята конструкция, нито по материалите, от които са градени. Те са били градени под ръководството на областния главен архитект Мустафа ага, както това се установява от запазените два надписа. В един от тях се говори, че той “бил изкусен в геометрия” и че “планът му бил плод на голяма опитност”, а в другия, – че бил произведен за тези постройки в пашовски чин и назначен за губернатор на самите крепости. Според тези надписи, които превеждаме по-долу, постройката била извършена в продължително време, между 1122 до 1136 година от егира /1704 – 1718 г./, като по-напред били издигнати стените от към сушата, а сетне – край Дунава.

Стените край Дунава са двойни – външна и вътрешна и с празно пространство помежду им. Външната е висока 4 – 5 метра и имала двойно предназначение – пазене на града от наводнение и стратегическо. Затова тя има различна дебелина – от основите на височина до 3,5 метра – три метра и 10 сантиметра /дебела/, а по-нагоре – 1,65 метра, като отвътре е оставена пътека, широка 1,45 м., за да могат да се движат по нея войници и на известни разстояния над нея са били издигнати наблюдателни кулички и бойници, от които днес е останала само една куличка, а вътрешната стена, която върви паралелно с първата и отстои от нея на 8,15 метра на същата дебелина и височина. И двете стени имат пълно очертание и няколко сводести, укрепени врати – 5 на вънкашната и 4 на вътрешната – за излизане към Дунава, като в кремалиерите към вътрешната стена са построени сводести ниши с камъни за стоянка на войници, а над тях, на някои се издигали бойни и наблюдателни кули. Между стените свободно могли да се движат коли и товарни животни. Вратите са били обковани с дъски, облечени с дебели железни плочи. Те се наричали “Арълък капия” /зад Баба Вида/, “Топ капия” /до Баба Вида/, снабдена със следния надпис на вътрешната ѝ лява стена:

“Джиханън Шахи Султан Ахмед емриле дюстюрю
Дженаби Мустафа Пашая ебнийе мусаххардир
Кенари Тунада намън шойле бир сед чекти ададен
Бендже седди хасини чин белки седди Искендердир бу
Ики гьозле баканлар тарихи итмамян
Бу табя иле бу кал’а чок бу Кеи бенли дилбердир.”

В превод: “Заповядайки Великия първенец на вселената султан Ахмед, сградите се

Крепостите около града

Написано от ivailo

Вторник, 07 Декември 2010 00:35

предават на Великия Мустафа паша. Покрай Дунава неприятелите образуваха /от страх/ на името ти ако не такава стена, която, според мене, може да се нарече яка хайберска стена, ако не то /може да се нарече/ Александрова стена”.

Зрителите /които гледат с двете си очи/, ако искат да допълват датата /нека сметнат следния стих/: “Тази крепост и този форт са много красиви.” 1136 г. от егира /1718 г./ В текста на този надпис има някои думи, които мъчно се четат на високата плоча, поради повреда от времето на самия варовит камък, особено в последния стих. Но общия му смисъл е този, че това място се предало на великия Мустафа паша по заповед на султан Мехмед и във времето на този паша се издигнала тази стена за защита от неприятелите и тя, поради своята якост, могла да се нарече Хайберска крепост или Александровска стена. И тази постройка била завършена в 1336 г. от егира /1718 г./, която дата е изразена и по един оригинален начин чрез акростих в последния стих.

“Сарай капия” – до сегашния затвор, “Телеграф капия” – срещу телеграфната станция и “Сюрдюн капия” – срещу новостроящата се сега баня, през която се изпращали на заточение или във вълните на Дунава тежки престъпници. И двете стени са изцяло от камък, изобилен хоросан, така щото се е образувала една твърда маса. Облицовката на вънкашната стена, кремалиерите при вратите и кулите над тях са били изградени с дялани камъни. Вънкашната стена се е наричала “Спасителна” или “Александровска”. Крепостната ограда откъм сушата се състои от един земен вал и един широк ров пред него. Земният вал има форма на част от един огромен многоъгълник, който кръгообразно опасва града и с двата си края се опира на Дунава, като северният му ъгъл завива с едно свое коляно покрай брега и стига до двойните каменни вънкашни стени, където една напречна стена с куличка над нея отделя тези две разнородни части на крепостната ограда, като в ъгъла бил построен бастион, а противоположната му страна /зад рова/ се съединявала с един втори бастион, над който сега се издига военният пост. Такъв бастион е имало на северозападния му край, където сега се издига над него военният клуб. В ъглите на вала, които са издадени в предлежащия ров, са били построени осем големи шестоъгълни бастиони с ниши пред тях за слагане на снаряди. Валът има дебелина 17 – 18 метра и насипаната пръст, която го образува, е обшита здраво от двете страни с дебели каменни стени, от които вънкашната с хубави дялани камъни, а във вътрешната се срещат зазидани надгробни римски надписи, което показва, че материалите им са били взети от околните римски развалини или от местните римски гробища. Двете стени са прорязани с четири тунели за врати, които са обковани с железни плочи и над тях е имало бойни кули. Те се наричали “Стамбол капия”, която е била главна и официална врата на калето, “Лонджа” или “Пазар” капия. От нея се отивало на пазара вън от калето и при нея, от лявата ѝ стена, се е запазил един надпис за времето на строежа на стената – 1122 г. от егира /1704 г./, “Боклук капия”, която излизала към сегашната държавна болница и “Карлъ баба” или “Флорентин капия”, която се наричала така от някой си Карлъ баба. Той бил представител на една дервишка секта и турците, след смъртта му, го погребали от дясната страна до самата врата, като светия, да пази този вход на крепостта от неприятели и построили над гроба му малка каменна ограда /като стаичка/, в която местните турци са палили в известни дни свещи като на светец, а “Флорентин капия” – понеже от нея се отивало за гр. Флорентин. От двете страни на тунелните врати са били иззидани широки ниши, а до тях, във вътрешните стени – широки сводести галерии /тунели/, които отвеждали дълбоко в основите на вала и някои от тях се съобщавали и с

Крепостите около града

Написано от ivailo

Вторник, 07 Декември 2010 00:35

рова, види се, за черпане на вода или за излаз в рова. Такива галерии е имало от двете страни при входа на всеки бастион, за складиране на военни снаряжи и повечето от тях са се запазили и до днеска, за да служат за складиране на петрол. Над вратите са били поставени надписи, изрязани на каменни плочи, за увековечаване строежа на стените и вратите, но в 1878 г. румънските окупационни войски ги отнесли като военни трофеи в Букурещ и днес зоят само дупките на техните места, но в последната война, както се научаваме от някои местни турци, те били прибрани от турците в Цариград.

Ровът, широк около 17,58 метра и дълбок 5,60 м, се простирал около всичкия вал, като с двата си края се съединявал с Дунава и се пресичал пред всяка врата с дървен мост над него, освен пред “Стамбол капия”, който е бил каменен и с един отвор. Той /валът/ е бил обшит с яка каменна стена, добре споена с изобилен хоросан, откъм полето и се издигала над земята около един метър, а дълбок дотолкова, щото в него да може да тече 1 – 1,5 метра дълбока вода, която се е вливала от северния му край от Дунава. За тази цел дъното му, постлано с плочи, за да не може да го измива водата или лесно да се чисти, е било направено малко наклонно, за да тече водата. За това при “Стамбол капия” ровът е бил по-дълбок и по-широк във вид на четвъртит басейн и служил за зимуване и стоянка и на турската дунавска флотилия, която се състояла от плитководни малки катери. Тези крепостни стени и валове предизвикват в наблюдателя учудване по своята грандиозност, трайност и скъпи съоръжения и биха могли в днешно време да служат за украса на града, като върху вала им се направи хубав парк, а ровът – плавателен канал. Те биха напомняли на поколенията и на многобройните туристи, че Видин е бил и трябва да бъде яка твърдина и опора на българското отечество. Те са и безценни грандиозни паметници на неговото вековно историческо минало. Но за голямо съжаление, в днешно време от тези крепости са останали само жалки остатъци и развалини. Наистина Берлинският договор задължавал събарянето им, понеже враговете на българите и славяните са виждали в тях непреодолими пречки за нахлуването им в Балкана и още в 1878 г. е била съборена с динамит една малка част от тях – бастиона на северния им край и “Флорентин капия”, но на останалите, които освободена България и Видин са наследили от турците целокупни, благодарение на крайно неразумни похвати и решения на разни археологични комисии и министерски пратеници, се е позволило разрушението им, за да се използвали материалите им. И след това се е почнало безразборно къртене камъните на облицовките им, бойните им кули, сводове на вънкашните и вътрешните стени, тунели, ниши и пр. и по този начин са били доведени до твърде обезобразен вид. Засипан бил на няколко места и рова, без да се гледа, че с това са образувани застояли и вонещи води. Разсипията е отишла дотам, че са били разрушени за камъните и вътрешните стени край Дунава и с това са изложили на големи опасности града от наводнения. Изобщо разрушението е засегнало всичко ценно, красиво, а е оставило наследство на Видин - грозни и обезобразени развалини.

Мустафа паша съградил освен крепостните стени и една обширна и великолепна джамия, която съществува и до днес под неговото име, а видинското общинско управление - в знак на благодарност нарекло на негово име и улицата или квартала /махалата/, където е неговата джамия.

Крепостите около града

Написано от ivailo

Вторник, 07 Декември 2010 00:35

Из “История на Видин и неговата област”